

Mateja Modic,

Vrtec Sežana, enota Divača

GLASBENE BIBARIJE

Musical Fingerplays

UVOD

Področje glasbe sem za svoj razvojni izziv izbrala zato, ker mi je blizu, tudi sama pojem v vokalni skupini in ljubiteljsko igram na nekaj inštrumentov. V glasbenih dejavnostih se počutim domače, rada jih tudi predajam naprej našim najmlajšim in zdi se mi, da je tudi otrokom blizu. Na začetku sem imela malo težav, kako začeti, saj so bili otroci res majhni in nisem vedela, kaj od njih pričakovati. Prav zato sem izbrala tako tematiko, ki je otrokom blizu – glasba ter bibarije –, in jih pokušala nekako povezati skupaj. Ob izvajanju dejavnosti z otroki nisem imela težav, v veliko pomoč mi je bila tudi sodelavka in tako sva skupaj načrtovali in izvajali dejavnosti v tem projektu.

OPIS PROJEKTA

Projekt je potekal v šolskem letu 2018/2019, in sicer med januarjem in majem. V skupino Palčki so bili vključeni otroci letnika 2017, torej so bili vsi enoletniki, prvi so dve leti dopolnili šele spomladi. Skupina je bila oblikovana septembra, s projektom pa smo začeli po novem letu, ko se je klima v skupini umirila in stabilizirala.

Osnovno kurikularno področje je bila glasbena umetnost v povezavi z drugimi vrstami umetnosti: likovna umetnost (ustvarjanje po umetniški izkušnji), plesna umetnost (gibanje ob glasbi umetnika), književna (spoznavanje bibarij, prstnih iger), uprizoritvena (igra z lutkami iz nogavic – bibami).

Za splošni cilj sva si zadali, da se otroci v skupini dobro počutijo, da sproščeno poslušajo, sodelujejo z umetnikom.

Globalni cilj s področja umetnosti je bil doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti (Kurikulum, 2013), konkretnější cilja pa naslednja:

- **Razvijanje otrokovih komunikacijskih zmožnosti: otrok sodeluje v bibarijah, verbalno in neverbalno.**
- **Otrok sodeluje z umetnikom, preizkuša in raziskuje njegove inštrumente, se gibalno in likovno odziva na slišano.**

Z umetnostjo se otrok izraža in komunicira, prek umetnosti lahko otrok predstavi svoja najbolj skrita počutja in čustvene vsebine (Kurikulum, 2013). Enako je v glasbeni umetnosti, ki je močno povezana z gibom (plesna umetnost), sploh pri najmlajših otrocih. Predvsem najmlajši otroci znajo biti zelo spontani in hitro pokažejo, kaj jim je všeč in kaj ne.

Glasba je povezana tudi z bibarijami; poznamo bibarije, ki so uglasbene (največ po zaslugi Mire Voglar), nekatere se z glasbo nadaljujejo, večina bibarij pa ni uglasbenih, vendar pa so v njih glasbene prvine izražene z ritmom besed in dotika (Borota, 2015).

V projektu je bil najin namen, da otroci spoznajo različne bibarije in prstne igre, spoznajo različna glasbila, nanje ustvarjajo in se ob glasbi izražajo z gibom.

Oblika dejavnosti je bila vzgoja s pomočjo umetniške izkušnje, otroci so vse dejavnosti doživljali prek metode igre – umetniška dela so lahko doživljali v naši igralnici, spoznavali in raziskovali so umetnikove inštrumente ter njihove zvoke, z umetnikom so spontano poustvarjali. Pozorno so spremljali glasbeno ustvarjanje umetnika, se ob glasbi spontano gibali in čutili glasbo na sebi lasten način.

NAČRTOVANJE PROJEKTA

Načrtovanja sva se lotili skupaj s sodelavko. Ker sva obe glasbeno usmerjeni, sploh ni bilo vprašanje, ali bova obe vključeni v načrtovanje in izvajanje. Odločili sva se bibarije povezati z glasbenim in instrumentalnim izvajanjem. Okvirno idejo sva nato predstavili umetniku Andreju in ga povprašali, kakšen bi bil lahko njegov prispevek v projektu oziroma kaj nam lahko v zvezi s tematiko ponudi. Za prvo srečanje smo se dogovorili, da v skupino prinese svoje inštrumente in nam nanje zaigra, vsako naslednje srečanje pa smo načrtovali sproti, glede na opazovanja in odzive otrok. Ker so bili otroci na začetku precej zadržani, na naslednjih srečanjih nismo uvajali novosti, saj smo želeli, da se najprej privadijo, da je z nami še ena oseba, in smo postopoma gradili in dodajali dejavnosti v naslednjih srečanjih. Dogovarjanje je potekalo sproti po vsakem obisku ter prek elektronske pošte pred vsakim naslednjim obiskom.

IZVEDBA PROJEKTA

Načrtovali sva po petstopenjskem modelu (Kroflič, Štirn Janota in Štirn, b. l.), ki nama je olajšal izvedbo samih dejavnosti. Občutljivost otrok oziroma osebno doživetje/vživetje za vsebino sva spodbujali z igranjem na inštrumente. Začeli sva decembra, ko sva praznično vzdušje v veliki meri udejanjali tudi z raznimi inštrumenti. Obe namreč igrava kitaro in flavtico, sama igram tudi cajon, to je perujski tolkalni inštrument v obliki škatle, na katerem oseba sedi in bobna z rokami. Na te inštrumente sva vsakodnevno in ob različnih priložnostih igrali ter peli razne otroške pesmi. Otrokom so bili inštrumenti zanimivi, takoj so pristopili, ob petju in igranju so se nekateri začeli spontano gibati, drugi so samo poslušali, nekaj je bilo tudi takih, ki so poslušali od daleč in so pristopali bolj počasi, nekateri so želeli tudi sami poskusiti. Mislim, da glasbene dejavnosti nasploh tako majhne otroke zelo pritegnejo, zato ocenjujem ta korak kot uspešen, otroci so bili že na začetku sproščeni, koliko so se vključevali, pa je bilo v veliki večini odvisno od značaja posameznega otroka.

V drugem koraku petstopenjskega modela načrtovanja (seznanjanje, osmiselitev) sva otrokom poleg glasbenih dejavnosti posredovali tudi druge umetniške dejavnosti, predvsem smo s pomočjo lutke Bibe spoznavali bibarije in prstne igre, največ individualno, pa tudi skupno. Otroci so bili večinoma vsi navdušeni in so se radi vračali k lutki, nekaj jih je imelo na začetku z lutko težave npr. so se jo nekoliko bali, vendar so s ponavljanjem oziroma z vsakodnevnim srečevanjem z lutko ta strah premagali in so kmalu hoteli vsi imeti lutko na roki, da so lahko z bibo »požgečkali« prijatelja. Nadaljevali smo z igranjem na inštrumente in petjem ob spremljavi, otroci so tudi sami radi posegali po inštrumentih (paličke, kraguljčki, ropotulje), najbolj pa so jim bili zanimivi otroški cajoni, ki jih imamo v vrtcu, da so lahko po njih bobnali. Kot pozitivno ocenjujem, da so bibarije, ki so otrokom te starosti zelo blizu, otroke razveselile, sprostile, postali so pozornejši do sovrstnikov. In kot najpomembnejše, z bibarijo si pridobimo otrokovo zaupanje in prijateljstvo (Borota, 2015), tako smo tudi me laže pristopale do vseh otrok, tudi tistih malo bolj zadržanih.

► SLIKA 1: Veselje ob bibarijah z bibo gosencico

OBISKI GLASBENIKA

V tretjem koraku (dialoškost) nas je obiskal glasbenik Andrej Fon. Obiskal nas je petkrat, vsakič je prinesel nekaj svojih inštrumentov, na katere je igral in ki so jih lahko raziskovali tudi otroci.

Ker gre za najmlajšo skupino, smo vsebine z umetnikom ponavljali, saj so otroci potrebovali precej časa, da so ga spoznali in da so se v njegovi prisotnosti sprostiti. Tako so prvi štirje obiski potekali kot kratki interaktivni koncertni nastopi, kjer smo spoznavali zvoke različnih ljudskih glasbil in zvočil. Na prvih dveh obiskih (eden januarja, drugi februarja) se je Andreja kar nekaj otrok balo, bili so zelo zadržani (niso sodelovali, nekaj jih je jokalo in iskalo bližino vzgojiteljic). Ob naslednjih obiskih pa so počasi pristopali do umetnika ter do njegovih glasbil in raziskovali zvočne možnosti različnih činel, gongov, kovinskih posod in ropotulj. Ob umetnikovih nastopih sva tudi medve sodelovali, preizkušali njegove inštrumente in zvočila ter otroke spodbujali, da se nama pridružijo. Na neki način sva bili most, povezava med otroki in umetnikom, da so tako laže pristopali.

► SLIKA 2: Glasbenik igra na ritmične inštrumente, nekateri otroci sodelujejo, drugi raje poslušajo in opazujejo.

Na tretjem srečanju z glasbenikom (marca) so bili otroci že malo bolj sproščeni, manj je bilo joka in zadržanosti, bolj pogumni so takoj pristopili do glasbenika in njegovih inštrumentov, bolj zadržani pa so potrebovali malo več časa in spodbud. Nekaj bolj pogumnih otrok se je začelo ob glasbi spontano gibati, drugi so to storili šele z najino spodbudo. Tudi sami sva se ob zvokih, ritmičnih gibali in tako z lastnim zgledom otroke vabili k sodelovanju. Po umetniški izkušnji z glasbenikom so otroci tudi risali in nastale so zanimive umetnine.

► SLIKA 3: Andrej Fon ob igranju na boben, deček drži roke na bobnu in 'poslušaj' ritem.

SLIKA USTVARJANJE

Četrto srečanje je potekalo čez nekaj dni in poznalo se je, da so bili otroci že bolj sproščeni. Na tem srečanju smo skupaj zarajali in zapeli ob tolkalski spremljavi glasbenika, in sicer pesmi, ki so jih otroci že poznali: Ringaraja, Biba raja, Rdeča žoga. Nekaj otrok je pesmice že pripevalo, drugi so sodelovali samo z gibanjem ob glasbi. Andrej nam je tudi predstavil in izdelal dve enostavni glasbili: eno iz dveh skupaj spetih lesenih medicinskih paličk, med katerima je košček debelejšega papirja. Med te dve palički je treba pihati in ob pravilnem pihanju se inštrument oglasi s cvilečim zvokom. Ta način igranja so otroci težje usvojili, le nekaterim je uspelo, da je zacvilil.

► SLIKA 4: Deček je usvojil igranje na preprosto glasbilo, v katerega je treba pihati.

Drugi inštrument, imenovan nunalca, pa smo skupaj izdelali iz manjših kartonastih tulcev, v katere smo na sredini naredili luknjico, en konec pa zaprli (zalepili) s polivinilom. Na ta inštrument igramo tako, da tulec z obema rokama prislonimo k ustom in mrmraje pojemo v luknjico. Melodija, ki jo pojemo v glasbilo, ima brenčoč prizvok. Nekateri otroci so igranje kar hitro usvojili, večinoma pa so tulce le dajali v usta in poskušali pihati vanje.

Aprila smo imeli še zadnje, **peto srečanje** z glasbenikom Andrejem, na katerem smo se skupaj naučili novo pesmico Biba torto meša, ki sem jo sama uglasbila. Andrej jo je najprej zaigral na klarinet, nato sva jo s sodelavko zapeli, Andrej pa naju je spremljal s klarinetom. Otrokom je bilo zanimivo, saj bibarijo že poznajo, niso pa še poznali melodije.

Pesem smo nekajkrat ponovili, obenem pa sem otrokom »mešala« torto na njihovih dlaneh, kar jih je še posebej pritegnilo, tako da so pristopili tudi tisti, ki so bili sprva bolj zadržani in so dejavnost opazovali in poslušali bolj od daleč. Pripevali še niso, so pa drug drugemu »mešali« torto na dlaneh. Nihče od otrok se Andreja ni več bal, nihče ni jokal, je pa nekaj otrok dogajanje bolj opazovalo, bolj pogumni pa so brez težav sodelovali, se gibali ob glasbi ter pristopali do Andreja.

► SLIKA 6: Notni zapis uglasbene bibarije

AKTIVNOST OTROK

V četrtem koraku smo spremljali aktivnost oziroma ustvarjalnost otrok. Otroci so se na dejavnosti odzivali na svoj način. Ker jih večina še ni govorila, niso mogli podati svojega mnenja oziroma smo jih težje vključili v samo evalvacijo dejavnosti. Po drugi strani pa so otroci te starosti zelo močni v neverbalni komunikaciji, in če jim je nekaj všeč ali pa ni všeč, to pokažejo zelo konkretno. Odzivali so se z gibanjem ob glasbi, nekateri tudi že s pripevanjem, igranjem, lastnim ustvarjanjem na inštrumente. Glasba je nasploh medij, ki otroke zelo pritegne, še posebej, če je

► SLIKA 5: Biba torto meša ob spremljavi glasbenika Andreja na klarinet

to glasba in petje v živo. Ko so enkrat sprejeli umetnika, so bili zelo zainteresirani za igro, sodelovanje z njim, poslušanje, gibanje ob glasbi. Mislim, da so se ravno zaradi glasbenih dejavnosti prej sprostili. Ob kasnejšem ogledu fotografij in posnetkov so se otroci odzivali s smehom, zibanjem, ploskanjem, pripevanjem, opaziti je bilo, da so navdušeni nad slišanim in videnim, na posnetkih so iskali znane osebe.

PREDSTAVITEV PROJEKTA

V zadnjem, petem koraku (družbeni angažma) sva projekt predstavili širše oz. drugim. Pripravili sva mapo s fotografijami, kjer so si lahko otroci in starši ogledali fotoutrinke celega leta s poudarkom na projektu SKUM ter obiskih glasbenika Andreja. Otroci so radi listali, se opazovali na fotografijah, poimenovali so sebe, druge otroke, glasbenika Andreja ter naju s sodelavko.

S sodelavko sva med potekom projekta organizirali srečanje s starši, na katerem sva predstavili bibarije ter naš projekt, z otroki pa smo gibalno uprizorili nekaj bibarij (Medved stopa, Telovadba z bibo, Biba raja, Ringaraja). Otroci so potrebovali nekaj časa, da so se sprostili, da so začeli sodelovati, kot sodelujejo, ko ni zraven staršev. Po »nastopu« so otroci s starši izdelovali lutke – bibe iz nogavic, ki so jih po srečanju odnesli domov. Na zaključnem srečanju sem staršem prek fotografij in posnetkov podrobneje predstavila projekt.

Predstavitve projekta je bila v krajši obliki predvajana na Kulturnem bazarju aprila 2019, povzetek projekta in nekaj fotografij pa je objavljenih na spletni strani vrta Sežana (<https://vrtec-sezana.si/dogodki/divaca/2019/projekt-skum-pri-palckih/>).

UGOTOVITVE

Menim, da smo zastavljene cilje v večji meri dosegli. Pri cilju *razvijanje otrokovih komunikacijskih zmožnosti* se je pokazal napredek prav z izvajanjem in ponavljanjem bibarij – govorjenih in petih, čeprav večina otrok še ni govorila. Vedno več otrok je pripevalo oziroma ponavljalo določene besede v bibarijah (sicer še po svoje), nekaj posameznikov je ob koncu projekta znalo povedati/zapeti celo bibarijo. Komunikacije med otroki so bile še vedno bolj neverbalne, medtem ko so komunikacije otrok z odraslimi postajale vedno bolj verbalne.

Cilj otrok sodeluje z umetnikom, preizkuša in raziskuje njegove inštrumente, se gibalno in likovno odziva na slišano smo tudi uspeli doseči, sicer počasi in postopoma, saj so otroci ob dejavnostih z umetnikom potrebovali nekaj več časa, da so ga spoznali, se ob njem sprostili in začeli uživati ter raziskovati njegove inštrumente.

Glede gibalnih odzivov otrok smo ugotavljali, da so bili iz obiska v obisk bolj intenzivni in pogosti, tako da je bilo na zadnjem srečanju le nekaj otrok, ki se gibalno niso vključili. Tudi pri likovnem izražanju nihče od otrok ni imel težav, vsi so z veseljem sodelovali; spremenila bi le to, da bi otrokom likovno ustvarjanje ponudila že med obiskom glasbenika in ne šele po koncu dejavnosti, pa tudi večkrat in ne samo po enem obisku. Tako bi bili likovni odzivi še bolj pristni, mogoče bi lahko primerjali tudi napredek oziroma različne odzive.

Prav vsi otroci so pokazali radovednost pri umetniških dejavnostih, vsem so bile dejavnosti zanimive, le vključevali so se postopoma, glede na svoj občutek, počutje, izkušnje.

Mislim, da so otroci napredovali v tem, da so bili bolj sproščeni – radi so prihajali v vrtec, saj so vedeli, da se vsak dan dogaja kaj zanimivega, da so sprejeti in se počutijo varne. Ko so sprejeli umetnika, so imeli manj težav tudi z drugimi osebami (drugi obiskovalci v skupini), bibarije pa so pripomogle k temu, da so bili otroci bolj pozorni drug do drugega. To se sklada z ugotovitvami P. Štirn Janota in A. Jug v razpravi *Predšolska vzgoja v dialogu z umetnostjo*, kjer razložita celovit induktivni vzgojni pristop, ki uresničuje načela etike skrbi, etike vrlin in etike pravičnosti, tako da s spodbudnim učnim okoljem in občutljivostjo vzgojitelja pri otrocih spodbuja visoko stopnjo čustvene občutljivosti in empatije, predvsem prek umetniških dejavnosti, kot so bibarije (Štirn Janota, Jug, 2010). Bibarije v razmerju odrasli – otrok spodbuja otroke k izvajanju bibarij v razmerju otrok – otrok, to pa spodbuja prosocialne aktivnosti v igri otrok, kot so empatija, občutljivost do sovrstnikov, skupinsko sodelovanje, prijateljski odnosi med vrstniki. **Ravno zato sva se trudili, da otroci opazijo počutje drugega otroka, tudi ko prihaja do konfliktov (boj za igrače), opazili sva tudi, da so bili otroci bolj pripravljeni sodelovati drug z drugim, lahko da je k temu pripomogel projekt, je pa res, da so otroci v teh nekaj mesecih tudi zrasli in malo dozoreli, da so zmogli biti bolj pozorni na dogajanje okrog sebe in na doživljanje sovrstnikov.**

SKLEP

Glede na vse ugotovitve, so se Bibarije izkazale kot zelo dobrodošle. V prihodnje pa bi spremenila to, da bi imela pri tej starosti otrok manj srečanj z umetnikom, vendar ta bolj intenzivna, poglobljena, bolj organizirana. Lahko bi tudi spodbudila umetnika, da bi se otrokom laže približal ravno prek kake bibarije. Sam je bil zelo zadržan, ker ni imel izkušenj z delom s tako majhnimi otroki in se ni ravno znašel v komunikaciji z njimi. Tako nam je na srečanjih manjkalo več povezanosti z umetnikom. Večja vključenost umetnika v samo komunikacijo z otroki bi nam omogočila boljše skupno razvijanje osnovne ideje načrtovanih aktivnosti in najverjetneje tudi prinesla boljše rezultate.

Pri tej starosti otrok bi bilo dobro tudi, da bi bila srečanja časovno bolj strnjena, saj se mi zdi, da so od enega do drugega srečanja otroci že malo pozabili na umetnika in smo se vsakič znova navajali drug na drugega. Dve srečanja smo imeli v razmiku nekaj dni in takrat je bilo občutiti razliko, da so otroci laže in prej pristopali do umetnika.

VIRI IN LITERATURA

Bahovec, E. D. idr. (2013). Kurikulum za vrtece: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Borota, B. (2015). Glasbene dejavnosti in vsebine. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Kroflič, R., Štirn Janota, P., Štirn, D. (brez letnice). *Predloga za načrtovanje aktivnosti po modelu 5 korakov (prirejeno za potrebe projekta SKUM)*. Dostopno 10. 11. 2021 na: <https://e.pef.upr.si/mod/folder/view.php?id=18459>.

Štirn Janota, P., Jug, A. (2010). *Predšolska vzgoja v dialogu z umetnostjo*. V: Kroflič, R. idr. (ur.), *Kulturno žlahtenje najmlajših: razvoj identitete otrok v prostoru in času preko raznovrstnih umetniških dejavnosti*. Ljubljana: Vrtec Vodmat, str. 40–52.

Voglar, M. (2017). *Biba buba baja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.